

AZƏRBAYCAN DÖVLƏT NEFT VƏ SƏNAYE UNİVERSİTETİ

“Təsdiq edirəm”

ADNSU-nun Elm və Texnika

işləri üzrə prorektoru

_____ g.m.e.d.R.Y.Əliyarov

_____ 2019-cu il

5304.01 - “İqtisadi fəaliyyət növləri” ixtisası üzrə
doktoranturaya qəbul imtahanının

PROQRAMI

BAKİ – 2019

GİRİŞ

5304.01 - “İqtisadi fəaliyyət növləri” ixtisası üzrə doktoranturaya qəbul imtahanının proqramı bakalavr və magistr hazırlığı prosesində tədris edilmiş “Sahibkarlıq fəaliyyəti”, “Maliyyə menecmenti”, “Sənaye iqtisadiyyatı”, “İnvestisiya fəaliyyətinin təhlili”, “İqtisadi riyazi üsulları”, “Xarici-iqtisadi fəaliyyəti”, “Marketing” fənlərinin tədris proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Doktoranturaya qəbul imtahanının proqramına daxil edilmiş mövzuların məntiqi ardıcılığı elə qurulmuşdur ki, doktoranturaya daxil olmaq istəyən mütəxəssisin göstərilən fənlər üzrə bilik səviyyəsini müəyyən etmək mümkün olsun.

Proqrama daxil edilmiş mövzular “İqtisadi fəaliyyət növləri” üzrə lazım olan minimum bilikləri məntiqi ardıcılıqla əks etdirir. Bu isə imtahan vaxtı doktoranturaya daxil olmaq istəyən mütəxəssisin sualları başa düşməsi və cavab verməsini asanlaşdırır.

Mövzu 1. Sahibkarlığın forma və növləri.

Sahibkarlıq, sahibkarlıq fəaliyyəti haqqında məlumat. Növlərə görə sahibkarlıq: İstehsal, komersiya, maliyyə, məsləhət. Formasına görə sahibkarlıq: xüsusi, dövlət, bələdiyyə. Mülkiyyətçilərin payına görə sahibkarlıq: fərdi, kollektiv.

İstehsal sahibkarlığı - elmi texniki, əmtəə istehsalı, xidmət göstərilməsi, əmtəə və xidmətlərin istehlak istehsalı, məlumat. Kommersiya sahibkarlığı - ticarət, ticarət – almaq, ticarət – vasitəci, əmtəə birjası. Maliyyə sahibkarlığı - bank, audit, lizinq, fond birjası. Məsləhət sahibkarlığı-iqtisadi idarəetmə, marketing, istehsal, informasiya texnologiyası, ixtisaslaşdırılmış xidmət.

Mövzu 2. Təsərrüfat subyektlərinin maliyyə vəziyyətinin təhlili.

Maliyyə vəziyyətlərinin təhlili. Maliyyə vəziyyətinin təhlilində məqsəd. Maliyyə vəziyyətinin təhlilinin vəzifələri: aktivlərin tərkibi və quruluşu, onların vəziyyəti və hərəkəti; öz və cəlb edilmiş kapitalın mənbələrinin tərkib və quruluşu, dinamikasının qiymətləndirilməsi, onların vəziyyəti və hərəkəti.

Müəssisənin maliyyə dayanıqlığının mütləq və nisbi göstəricilərinin təhlili və onun səviyyəsinin dəyişməsinin qiymətləndirilməsi.

Təsərrüfat subyektinin ödəmə qabiliyyətinin və onun balansının aktivlərinin likvidliyinin təhlili.

Mövzu 3. İdarəetmənin səmərəliliyi anlayışı, onun növləri və göstəriciləri.

Səmərəlilik və idarəetmə. Səmərəliliyin qiymətləndirilməsi və ümumiləşdirilmiş göstəriciləri: istehsal həcmi, mənfəət, rentabillik, vaxt və s, səmərəliliyin xüsusi göstəriciləri: əmək məhsuldarlığının artım tempi, məhsulun material tutumluluğu, fondvermi, kəmiyyət göstəriciləri: kompleks əmək göstəriciləri: idarəetmə sferasında canlı əməyə qənaət (say, idarəetmə əmək proseslərinin azaldılması və s); idarəetmə sisteminin fəaliyyətinin maliyyə göstəriciləri.(İdarəetmə xərclərinin azaldılması), vaxta qənaət göstəriciləri (təşkilatı prosedur, informasiya texnologiyalarının tətbiqi nəticəsində idarəetmə tsiklinin davamlılığının azaldılması).

Mövzu 4. Sahibkarlıq fəaliyyətində investisiya təminatı.

İnvestisiya mədaxilli investisiya variantının seçilməsi, diskontlaşdırma. İndiki investisiya qoyuluşu və gələcək mənfəətin alınması arasındakı əlaqə. Göstəricilər sistemi: dövrün əvvəlinə investisiyanın miqdarı, investisiyanın qoyulduğu dövr, mənfəət norması(faiz stavkası), qoyulan investisiyanın təşkilindən sonrakı artımı, illik ödənilən məbləğ, inflyasiyanı nəzərə almaqla və almamaqla mənfəətlik səviyyəsi, aktivlərin bazar qiyməti, investisiyanın dəyərinin dəyişməsi, dövr ərzində sırf (təmiz) mənfəət, inflyasiya səviyyəsi. Maliyyə(kommersiya)riski: kredit, faiz, valyuta və əldən verilmiş xeyir riski. Müəssisənin likvidliyi: mütləq, nisbi və məhsulun cari rentabelliği, satışın rentabelliği, kapitalın rentabelliği.

Mövzu 5. İnformasiya-komputer proqramları əsasında biznes-planın tərtib edilməsi.

Proqram təminatı haqqında məlumat. Xüsusişdirilmiş proqram. Müəssisənin idarə edilməsi qlobal avtomatlaşdırılmış sisteminin maliyyə modulu. Xüsusişdirilmiş proqramı. ("layihə-ekspert") əsasında biznes-planlaşdırma işi.

Proqram vasitəsilə biznes-planın hazırlanması ardıcılığı: müxtəlif səviyyəli ümumiləşdirilmədə detallı biznes-planın işlənməsi (yəni bütövlükdə forma və onun ayrı-ayrı bölmələri); müəssisənin maliyyələşdirmə sxeminin təyin edilməsi, müxtəlif maliyyələşdirmə mənbələrinin cazibədarlığının qiymətləndirilməsi.

Mövzu 6. Müflisləşmə və müəssisənin sanasiyası.

Müflisləşmə və onun mahiyyəti. Müflisləşmənin iqtisadi sistemin faliyyətində rolu. Cari likvidlik əmsalı. Müəssisənin öz vəsaitləri ilə təmin olunma əmsalı. Müəssisənin müflisləşməsinin xarici amilləri. Müflisləşmənin daxili amilləri. Xarici amillər: iqtisadi, sosial-siyasi, hüquqi, elmi-texniki tərəqqi, təbiət- iqlimi və ekoloji. Daxili amillər: firmanın məqsəd və vəzifələri, təşkilatı və idarəetmə istehsal potensialı, sosial-iqtisadi. Müflisləşmənin prosedurları. Müəssisənin sanasiyası. Sanasiya məfumu haqqında anlayış.

Mövzu 7. Lizinq sövdələşməsinin növləri və onların iştirakçılarının maraqları.

Lizinq terminin mahiyyəti. Lizinq prosesi haqqında anlayış, lizinq və kredit. Əmlakın qısa müddətli lizinqi. Əmlakın orta müddətli lizinqi. Əmlakın uzun müddətli lizinqi. Klassik lizinq sövdələşməsinin lizinq subyektləri arasındakı qarşılıqlı əlaqə. Lizinqin prinsipal sxemi. Lizinqin düz və dolaylı iştirakçıları. İcarəyə götrülən əmlaka nəzərən lizinq növləri: sirf (təmiz), tam, hissə-hissə.

Mövzu 8. Maliyyə dayanıqlığı göstərcilərinin təhlili və qiymətləndirilməsi.

Maliyyə dayanıqlığı anlayışı, onun mahiyyəti. Maliyyə dayanıqlığında mütləq və nisbi göstəricilər. Öz dövrüyyə vəsaitlərinin mövcudluğu. Ehtiyat və xərclərin formalaşmasının öz və uzun müddətli zayom mənbələrinin mövcudluğu. Mütləq maliyyə dayanıqlığı, normal dayanıqlı maliyyə vəziyyəti, qeyri dayanıqlı (böhrandan əvvəl) maliyyə vəziyyəti, böhranlı maliyyə vəziyyəti. Dövrün əvvəli və sonuna maliyyə dayanıqlığı vəziyyətinin təhlili, hesabat ilində maliyyə dayanıqlığından

dəyişikliklərin öyrənilməsi, bu dəyişikliklərin səbəblərinin təyin edilməsi. Maliyyə vəziyyətinin sabitləşdirilməsinin yolları.

Mövzu 9. İnvestisiyanın kommersiya səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi metodları.

İnvestisiya haqqında: mahiyyəti və rolu. İnvestisiya layihələrinin səmərəliliyi və onun qiymətləndirilməsinin məzmunu. İnvestisiya layihəsinin kommersiya səmərəliliyinin məzmunu. İnvestisiya layihəsi səmərəliliyinin qiymətləndirilməsinin əsas prinsipləri.

Pul axını: investisiya, əməliyyat, maliyyə.

Qiymətləndirmədə istifadə olunan qiymətlər: cari (daimi) proqnoz. Toplanmış pul axını və inflyasiya. Diskont norması. İnvestisiya layihəsinin kommersiya səmərəliliyinin qiymətləndirilməsinin əsas göstəriciləri. NPV, İRR, PI, PBP(DBP). Bu göstəricilərin məzmunu və təyin edilməsi metodları.

Mövzu 10. Biznes-planın tətbiq edilməsinin texnikası və prinsipləri.

Biznes-planı. Məzmunu və mahiyyəti. Biznes-planın obyekt və subyekti.

Tam biznes plana daxil olunmalı məsələləri: verilən məhsul və ya xidmət növünün alıcılar tərəfindən qəbul edilməsinə əminlik; investorların potensial tələbatlarının başa düşülməsi; mülkiyyətçinin hüquqları.

Biznes-planın tərtibində məqsədi: firmanın müasir məqsədinin geniş və tam təhlili və onun məqsədinin təyin edilməsi, onların həyata keçirilməsi yolları və gözlənilən nəticələri; xarici investorlar və tərəfdaşlar üçün firmanı cəzb edən formada təqdim etməkdir.

Ümumilikdə biznes-planın bölmələri: xülasə, firma, bazar və rəqabət, məhsul, satış, istehsal, maliyyə, investisiya və əlavə informasiya.

Mövzu 11. Modelləşdirmə və eksperiment aparılması idarəetmə problemlərinin həlli metodları kimi.

Model, modelləşdirmə, proqramlaşdırılmamış həll, məhdudiyyət, problem, həll və s. məzmunu və mahiyyəti. Qərar qəbulu nəzəriyyəsi haqqında ümumi məlumat. Məsələnin həllində keyfiyyət təhlili. İdarəetmə qərarlarının qəbulu oblastları haqqında məlumat. Modelləşdirmə, qəbul edilən qərarların möhkəmliyi və öz-özünü təkzib

etməməsinin təminatçısıdır. Modelləşdirmə prosesində qərarların qəbulu üçün bazis elementlərinin mövcudluğu.

İqtisadi-siyasi modelin qurulması. Materialların optimal bölüşdürülməsi modeli (xətti).

Eksperiment, onun məzmunu. Eksperimentin həyata keçirilməsi prinsipləri; məqsədyönlülük, eksperimentin “təmizliyi”, eksperimentin zonasının (hüdudlarının) düzgün müəyyən edilməsi. İdarəetmə eksperimentinin mümkün nəticələri,

Mövzu 12. Sahibkarlığın təşkilati-hüquqi formalarının təsnifatı.

Sahibkarlıq haqqında məlumat. Sahibkarlığın təşkilati-hüquqi formaları: istehsal yoldaşlığı və cəmiyyət; istehsal kooperativləri; dövlət və bələdiyyə unitar müəssisələr; qeyri-kommersiya təşkilatları. Təsərrüfat yoldaşlığına daxildir; tam yoldaşlıq; inama görə yoldaşlıq (kommandit yoldaşlıq). Təsərrüfat cəmiyyəti bölünür: açıq tipli səhmdar cəmiyyəti; qapala tipli səhmdar cəmiyyəti; məhdud məsuliyyətli cəmiyyət; əlavə məsuliyyətli cəmiyyət.

Mövzu 13. Biznes-planının işlənilməsi mərhələləri.

Sahibkarlıq fəaliyyətinin məzmunu. İdeya və yeni ideya. Xarici stimül və daxili oyandırıcı qüvvə. Fəaliyyətdə çatışmayan məqamlar və onun yaxşılaşdırılması ideyaları. Yeni xarici ideyaların mənbəyi və onların biznes-planda əks etdirilməsi. Sahibkarlıq ideyalarının əmələ gəlməsinin əsas subyektiv amilləri. Sahibkarlıq dəyərlərinin əsas amilləri.

Mövzu 14. Xarici-iqtisadi fəaliyyətin növləri.

Xarici-iqtisadi fəaliyyətin məzmunu. Xarici-iqtisadi fəaliyyətin növləri; xarici ticarət-əmtəə, xidmət, informasiya, intellektual mülkiyyət; beynəlxalq investisiya əməkdaşlığı; beynəlxalq istehsal kooperasiyası; valyuta və maliyyə-kredit əməliyyatları.

Yanacaq-enerji kompleksində xarici-iqtisadi fəaliyyət: neft, qaz, neft məhsullarının ixracı, birgə müəssisələrin yaradılması, kapitalın ixrac olunması (xaricdə neft və qaz sənaye müəssisələrinin yaradılması), xarici ticarət, xarici ticarət müqaviləsi müqavilənin valyuta şərtləri.

Mövzu 15. Lizing və françayzingin əsas üstünlükləri.

Lizingin mahiyyəti. Lizing alan müəssisə üçün lizingin üstünlükləri: lizing 100% kreditləşdirməni nəzərdə tutur; lizing müəssisəyə yeni iri layihələrin yaradılmasına imkan verir; lizing müəssisənin istehsal güclərinin genişləndirilməsinə şərait yaradır; lizing müəssisənin balansında borcu artırmır; ödəmələr tam olaraq maya dəyərinə daxil edilir və mənfəətdən vergini azaldır.

Lizingin istehsalçı müəssisə üçün üstünlükləri; məhsulun satış bazarını genişləndirir; lizing kompaniyaları ilə uzunmüddətli əlaqəni tənzimləyir.

Françayzing haqqında məlumat. Françayzingə verilən təriflər. Françayzingin üstünlükləri; operator müəssisəsinin vasitələrindən istifadə.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Казначевская Г.Б. Менеджмент, Ростов на – Дону, «Феникс» 2012.
2. Экономика, под ред. профессора А.С. Булатова, М. Юрист, 1999.
3. Atakişiyev M.C., Nurəliyeva R.N., Abbasova N.H. İnvestisiya fəaliyyətinin təşkili, Bakı, 2012.
4. Məmmədov A. Marketing. Bakı, 2010
5. Андреев А.Ф. и др. Организация и управление предприятиями нефтяной и газовой промышленности. М. Нефть и газ. 1999
6. Андреев А.Ф. и др. Основы менеджмента. М. Юрайт, 1999
7. Бизнес – план инвестиционного проекта. М. Экспертное бюро, 2007
8. Əliyev M.Ə., Hüseynov A.G., Kərimov K.S., Hüseynova Ü.Y., Neft – qaz sənayesinin iqtisadiyyatı və idarə edilməsi. B. “Letterpress” nəşriyyat evi 2016